

La gestació subrogada: un debat necessari

Les campanyes a favor i en contra de la gestació subrogada que s'han impulsat els darrers dies en el context espanyol i català fan evident que és un debat que cal abordar com a societat. Els manifestos del moviment *No somos vasijas* i de l'Asociación para la Legalización y Regulación de la Gestación Subrogada en España por Iniciativa Legislativa Popular posen de manifest la polèmica existent entre les veus que parlen de *ventres de lloguer* i les que s'hi refereixen com a *dones gestants*. Com tots els debats socialment necessaris, es tracta d'un tema complex i multidimensional que no permet aproximacions simplistes ni maniquees. Els dubtes i les preguntes haurien d'ocupar el centre del debat per convidar a la reflexió pausada més enllà dels posicionaments ideològics o les experiències personals. Però el repte és molt difícil perquè s'apel·la tant a la lluita feminista en defensa dels drets de les dones com a relacions emocionals i sentimentals entre persones que s'estimen. Amb molt de respecte, doncs, plantejaré ara algunes reflexions, que no poden ser exhaustives a causa de la complexitat del debat.

En primer lloc, cal situar el debat en el terreny conceptual. S'esgrimeixen arguments ètics i morals contraposant llibertats individuals i drets socials de dones gestants, parelles i criatures. En el rerefons d'aquest enfocament hi ha dues qüestions controvertides i no sempre fàcils de resoldre: quines condicions permeten garantir la llibertat d'elecció?, i com evi-

tem la col·lisió de drets socials? Són tan qüestionables les condicions sota les quals una dona decideix gestar un embrió aliè com el desig o l'obligació social de tenir criatures o les condicions en què una dona decideix abandonar el mercat de treball per criar el seu fill. Passant al terreny de l'explotació de les dones i la mercantilització del cos i la vida, ¿on comença i on acaba l'explotació i la mercantilització de la reproducció en un món on existeixen cadenes globals de cura? ¿Per què es tolera socialment la contractació precària de dones immigrants que han abandonat els seus fills en el país d'origen per venir a cuidar els fills o els pares de les dones occidentals? D'altra banda, el debat moral apunta als vincles entre les mares i els fills plantejant o negant l'existència de l'instint de maternitat. Des de la historiografia es recorda que la ma-

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

ternitat tal com s'entén avui és una construcció social que, sovint, suposa per a les dones exigències que amaguen renúncies en termes d'igualtat. Quina és la bona mare, ¿la que allarga un any la reincorporació al mercat de treball per poder alletar el seu fill o la que cedeix deu setmanes del permís de maternitat a la seva parella masculina? ¿El vincle amb els fills s'hereta genèticament o es construeix socialment?

En segon lloc, és bo recórrer a les dades per obtenir nous elements en la discussió moral i superar els prejudicis socials. Quatre xifres en aquest sentit: el 85% de parelles que recorren a la gestació subrogada són heterossexuals, i són per tant minoria les homosexuals; en els països on aquesta tècnica està regulada, el 70% de les dones gestants tenen estudis universitaris, un percentatge ben diferent

que en el cas dels països on no està regulada; als EUA, la regulació implica la firma de contractes amb totes les parts implicades (agència, donants, clínica gestant i advocat) per garantir les llibertats i drets de totes elles; la recerca mèdica i psicològica mostra que els vincles de criança s'estableixen amb les principals persones adultes de referència per a la criatura una vegada ha nascut, i els estudis específics sobre fills concebuts a través de gestació subrogada neguen qualsevol problema psicològic per aquest fet.

Finalment, en tercer lloc, cal situar el debat en el terreny legal i normatiu. Aquí, cal allunyar-se de les posicions intermèdies, que poden esdevenir falses solucions plenes de buits legals que, per sobre de tot, perjudiquen les criatures. La qüestió és ben senzilla: prohibir o regular? L'experiència en altres àmbits posa de manifest que la prohibició acostuma a ser necessària però no suficient per eliminar comportaments i pràctiques socials, amb el risc afegit que el que es vol abolir es mantingui en la clandestinitat. Des d'aquest punt de vista, assumint la complexitat i els matisos del debat, seria bo entendre que la gestació subrogada és una manifestació més de la transformació d'una societat que avança a vegades innovant, a vegades recuperant antigues pràctiques invisibilitzades històricament. Davant els fets, en lloc de confrontar ideologia amb realitat cal establir conjuntament, i a través de la regulació, els límits morals on es vulneren drets i es genera desigualtat. I fer-ho sense oblidar tota l'evidència empírica de la qual es disposa, tant pel que fa als contextos rics com als pobres. La gestació subrogada ja és percebuda socialment com una tècnica de reproducció assistida. Negar-ho és tancar la porta a una regulació que podria garantir les llibertats individuals i evitar una de les moltes situacions d'explotació que pateixen les dones al món.

Les posicions intermèdies poden afavorir buits legals que perjudiquen les criatures. És ben senzill: prohibir o regular?

SUSANA SUBIRANA